

VUODEN 2025 TALOUSARVION LAADINTAOHJE

1 YLEISTÄ

Talousarvio on tärkein yksittäinen kunnan talouden ja toiminnan ohjauksen väline. Talousarvion laadintaohjeen on tarkoitus antaa konkreettisia ohjeita toimielimille talousarvion valmistelua varten. Kuntalain 110 §:n mukaan kunnanvaltuuston on ennen vuoden loppua hyväksyttävä talousarvio seuraavaa kalenterivuotta varten. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että kuntastrategia toteutuu ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Vihdissä talousarviovuosi on ensimmäinen kolmevuotisesta taloussuunnitelmasta, joka on hyväksyttävä talousarvion yhteydessä. Investoinneista tehdään viisivuotissuunnitelma.

Vuoden 2025 talousarviossa tulee kiinnittää huomiota talousarvion strategisiin tekoihin, joiden tulisi noudatella valtuuston 9.5.2022 § 24 hyväksymän kuntastrategian pääteemoja.

2 VALMISTELUAIKATAULU JA -OHJEISTUS

Kunnanhallitus antaa talousarviolle laadintaohjeen ja kehyksen **17.6.2024**. Kehys rajaa lautakuntien sekä kunnanhallituksen toimintamenojen enimmäismäärät ja toimintatuottojen vähimmäismäärät ulkoisesti. Kehykset ovat toimintakatteen osalta sitovat. Toimielimien tulee laatia kunnanhallituksen antaman kehyksen puitteissa, palvelukeskuksien johtajien johdolla, ehdotukset talousarvioksi ja käsitellä ne asianomaisessa toimielimessä. Keskusvaalilautakunnan talousarvioesitykset valmistellaan kunnanhallituksen talousarvioesityksen yhteydessä.

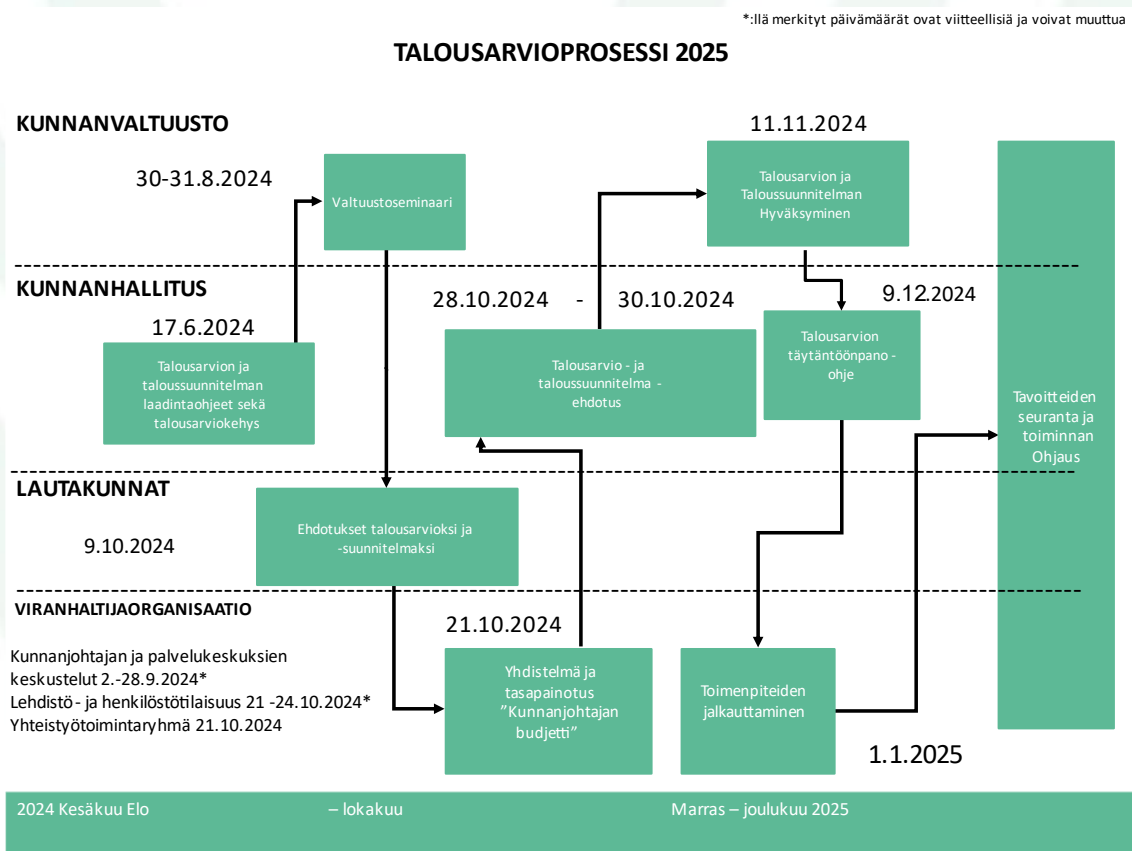
Talousarvion yhteydessä tulee laatia myös:

- taloussuunnitelma vuosille 2026–2027
- valtuuston strategisia tavoitteita tukevat mitattavat toiminnalliset tavoitteet (teot, mittarit sekä lähtö- ja tavoitetasot, seurannan vastuuhenkilöt/-tahot)
- käyttötalousosan tekstit ja tunnusluvut (mm. yleisesittely, palvelutarve, nykyinen palvelujärjestelmä, palveluiden järjestämissuunnitelma)
- selvitys toimielimien investoinneista 2025–2029 ja niiden perustelut
- merkittävimmät toiminnan ja talouden onnistumiseen kohdistuvat riskit ja hallintakeinot
- VIHTA-OHJELMA vuosille 2025–2026

Näiden lisäksi talousarviossa huomioidaan sisäiset tulot ja sisäiset menot. Henkilöstöpalvelut valmistelevat talousarvioon kunnan koko henkilöstöä koskevan osuuden palvelukeskuksilta saatavan tiedon pohjalta.

Palvelukeskuksien tulee antaa hyväksyä lautakunnissa ja antaa talousarvioehdotuksensa tiedoksi viimeistään **9. lokakuuta 2024** Ennen lautakuntien päätöksentekoa tulee kunnanjohtajan ja keskuksien käydä keskustelut valmisteilla olevista lautakuntaehdotuksista.

Lautakuntien hyväksytyt talousarvioehdotuksensa, talousarvioehdotukset kootaan yhdeksi talousarvioehdotukseksi, josta laaditaan kunnanjohtajan johdolla tasapainotettu budjetti. Osana kunnanjohtajan budjetin laadintaan käydään keskuksien välillä kunnanjohtajan kanssa keskustelut **3.9 – 30.9.2024** Kunnanhallitus käsittelee kunnanjohtajan talousarvioehdotusta **28.10 – 30.10.2024** ja tekee talousarviosta ehdotuksen valtuustolle, joka tekee asiasta päätöksen marraskuussa.

Kuvio 1. Talousarvioprosessi 2025

PALKAT

Palvelukeskukset laativat vuoden 2025 henkilöstölistaukset ja toimittavat ne täydellisine palkka- ja työaikatietoineen osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi viimeistään **9.8.2024 mennessä**. Talouspalvelut syöttävät tämän jälkeen vastaamansa keskuksen palkkatiedot budjetointiohjelmaan **16.8.2024 mennessä**. Palvelukeskuksien tulee tarkistaa syötetyt tiedot vielä budjetointiohjelmasta ja varmistaa tietojen oikeellisuus. Henkilöstöpalvelut lähettävät palkkajärjestelmästä ajetut nykyiset henkilöstötiedot keskuksiin erillisestä pyynnöstä. Palvelukeskuksien tulee huomioida henkilöstökulujen budjetoinnissa keskitetysti syötettyjen palkkatietojen lisäksi mahdolliset kokouspalkkiot ja tuntipalkat.

TIETOHALLINTOON JA -TEKNIikkaAN LIITTYVÄT KULUT

Keskukset käyvät palvelukeskuksien johtajien johdolla läpi seuraavan vuoden it-hankintatarpeensa ja toimittavat tiedon ja perustelut tietohallintopäällikölle ja talousjohtajalle **18.8.2024 mennessä**. It-tarpeiden kartoituksen jälkeen konsernipalveluiden johtoryhmä käsittelee ehdotetut it-hankinnat **elokuussa 2024**. Konsernipalveluiden johtoryhmän käsittelyssä priorisoidaan it-hankinnat tarpeellisuuden mukaan sekä arvioidaan henkilöstöresurssit hankkeiden toteuttamiseksi.

Tietohallinnon osalta varataan keskitetysti konsernipalveluihin määrärahat tietohallinnon asiantuntijapalveluihin ja kunnan yhteisten it-palvelujen (esim. Tieran infra- ja tukipalvelujen sekä tietoliikenneyhteyksien, ohjelmistolisenssien) järjestämiseen. Muuten it-budjetoinnissa lähtökohtana on omistajavastuu: se jonka tarkoituksia jokin tietojärjestelmä tai laite palvelee, vastaa hankintojen, ylläpidon, päivitysten ym. kustannuksista ja budjetoinnista. Keskuksien budjetoimia it-kustannuksia voivat olla esimerkiksi pääte- ja oheislaitteet, ohjelmistolisenssit, monitoimilaitteiden vuokrat tai muiden omaa toimialaa koskettavien it-laitteiden ja -palvelujen hankinnat. Keskuksien it-hankinnat tulee tehdä kunnan sopimustoimittajilta.

Vuotta 2025 koskevat it-hankintojen määrärahat tulee olla selvillä ja päätettynä asianomaisessa toimielimessä muiden talousarvioehdotusten tavoin **8.10.2024 mennessä**.

SISÄINEN LASKUTUS

Sisäisten erien laskennasta vastaavat tilapalvelut ja ateria- ja puhdistuspalvelut. Sisäisten erien laskennan osalta tiedot tulee toimittaa talouspalveluihin **31.7.2024 mennessä**. Sisäisten laskutusperiaatteiden laadinnassa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että laskutusperiaatteet sidotaan tasausmenettelyin toteutuneisiin kustannuksiin. Lisäksi periaatteista on hyvä keskustella avoimesti keskuksien välillä, jotta mahdollisia väärinymmärryksiä ei synny.

Sisäisen laskutuksen erät tulee olla syötettynä budjetointiohjelmaan viimeistään **23.8.2023** mennessä.

INVESTOINNIT

Investointiraami koko kunnan investointimenoille vuodelle 2025 on **23 676 000** euroa. Kehyksen vuosikatteella ja investointiraamilla arvioituna rahoitusjäämä on negatiivinen noin 8,9 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa, että rahoitusjäämä on katettava joko kunnan kassavaroin tai vieraalla pääomalla.

Yli 10 000 alv 0 % euron hankintoja, jotka tuottavat kunnalle tuloa tai ovat palvelutuotannon käytössä useamman tilikauden ajan, pidetään investointeina. Investointihankkeet käsitellään erikseen käyttötaloudesta. 10 000 euron hankintaraja perustuu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeeseen kunnan ja kuntayhtymän suunnitelmanmukaisista poistoista. Ohjeen mukaan kunta voi kirjata hyödykkeestä aiheutuneen menon tilikauden kuluksi, mikäli hankintameno ennen rahoitusosuuden vähentämistä alittaa enintään 10 000 euroa (pienhankinta), eikä kirjaustavalla ole olennaista vaikutusta tilikauden tulokseen eikä taloudellisesta asemasta annettavaan kuvaan.

Irtaimen käyttöomaisuuden liittyvien investointien hankintamääräraha on tarkoitettu sellaisen irtaimen hankintaan, jonka käyttöikä on yli 3 vuotta ja hankintahinta yli 10 000 euroa. Jos hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää hintarajan, niin sitä pidetään myös investointina. Tällaisia voi olla esimerkiksi kerralla hankittava hyödykeryhmä (mm. atk-laitteet) tai ensikertainen kalustaminen. Investointikohde ei kuitenkaan voi olla yhdistelmä useasta eri hyödykkeestä, jotka koskevat useita toimipisteitä (esimerkiksi usean eri koulun teknisen työn parantaminen). Poikkeuksen tekee kuitenkin, jos hankittava kohde on selkeä yksilöitävä hyödykeryhmä ja hyödykkeet hankitaan yhteisellä hankintapäätöksellä, joka kohdistuu useaan toimipisteeseen, joista yksi toimipiste on selvästi suurempi kuin muut.

Investointitiedot syötetään suoraan myös budjetointijärjestelmään. **Budjetointijärjestelmään syöttö edellyttää laskentatunnisteiden avaamisen, jonka takia uusista investoinneista on tärkeää saada tieto osoitteeseen talouspalvelut@vihti.fi.** Investointihankkeissa on esitettävä perustelujen lisäksi mahdollisuudet valtionavustuksiin tai muihin vastaaviin tukiin. Tarveselvityksestä on käytävä ilmi investoinnin tarkoitus/tarve sekä kuvaus siitä tavoitellaanko investoinnilla palvelutuotannon määrän lisäystä, palvelukyvyn parantamista vai tuotannon tehostamista. Lisäksi tarveselvityksestä on käytävä ilmi hankkeen kokonaiskustannus sekä arvio hankkeen toteutuksen myötä saatavasta euromääräisestä hyödystä.

Investointien realistisuutta tarkastellaan suunnittelu- ja toteutusresurssien investointiryhmässä, joka jaksottaa investointihankkeet taloussuunnittelukaudelle. Keskukset toimittavat toimielimissä hyväksytyt investoinnit talouspalveluihin. Muut irtaimeen omaiseen liittyvät investoinnit toimialat toimittavat vastaavineen selvityksineen lautakuntakäsittelyn jälkeen suoraan talouspalveluihin **4.10.2024 mennessä**. Tämän jälkeen kunnanjohtaja käy keskuksien kanssa läpi hyväksytyt investoinnit ja niitä käsitellään kunnan johtoryhmässä **8.10.2024** ennen kuin ne viedään kunnanjohtajan budjettiesityksenä kunnanhallitukseen.

VIHTA-OHJELMA

Talousarviokehys on arvioitu niukasti ylijäämäiseksi ja suunnitelmavuodet ovat arvioitu alijäämäiseksi. Mittava investointitaso taloussuunnitelmavuosille haastaa kunnan rahoituksen tasapainoa. Kestävän kuntatalouden osalta rahoitusjäämän tulisi viiden vuoden aikana olla lähellä nollaa. Ylijäämäiset ja vahvat vuosikatteelliset talousvuodet vuosilta 2020–2023 vahvistivat rahoitusjäämän positiiviseksi, mutta käynnissä oleva tilikausi ja tulevat vuodet painavat rahoitusjäämän takaisin negatiiviseksi. Vihdin kuntastrategia tähtää kunnan kasvuun ja kasvaminen tarkoittaa käyttötalouden kulujen kasvua ja investointeja. Strategiassa kuitenkin määritellään vastuullisessa taloudenpidossa, että käyttötalousmenot sovitetaan talouden asettamiin raameihin ja priorisoidaan investoinnit, jotka lisäävät kuntamme saavutettavuutta ja siten kasvutavoitteemme toteutumista.

Vihta-ohjelman tarkoituksena on kuntastrategian mukaisesti sovittaa käyttötalousmenot ja investoinnit vastuulliselle taloudenpidolle. Vuoden 2024 talousarviossa on laadittu VIHTA-toimet vuosille 2024 ja 2025 ja tulevassa talousarviossa 2025 on otettava uudelleen kantaa toimenpiteiden saattamiseksi loppuun ja pyrittävä tasapainottamaan käyttötalouden ja investointien tasoa.

Vuosien 2025 ja 2026 taloudentasapainotustarve on yhteensä 12,6 milj. euroa, jotta rahoitusjäämä olisi vain negatiivinen 10 milj. eurolla kahdelta vuodelta. Tasapainotus tarkoittaa käyttötalouden vahvistamista ja investointien priorisointia.

Talousarvioprosessissa toimielimien on talousarvioprosessin aikana lävitse toimielimen alaiset avoinna olevat toimenpiteet, jotka on merkitty talousarviossa 2024 ja laatia suunnitelmia uusien euromääräisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

KUNTAKONSERNIN TALOUSSUUNNITELMAN KOKOAMINEN

Kuntakonsernin tytäryhteisöt toimittavat kunnanhallitukselle taloussuunnitelmaa koskevat esityksensä 9.10.2024 mennessä. Esityksien tulee sisältää:

- toiminnan ja talouden tavoitteet vuodelle 2025
 - myös toiminnallisia tavoitteita tulee käyttää
- alustava tulos- ja rahoituslaskelma vuodelle 2025
- selvitykset vuoden 2025 investoinneista ja lainatarpeesta. Samoin tulee esittää selvitykset toiminnan merkittävästä muutoksista.
- kuvaus talouden ja toiminnan muutoksista 2025-2027 sekä muut tarvittavat tiedot
- merkittävimmät toiminnan ja talouden onnistumiseen kohdistuvat riskit ja hallintakeinot 2025

Hyvän lopputuloksen ja sitoutumisen aikaansaamiseksi on tärkeää, että tavoiteasettelu lähtee alkuun tytäryhteisön hallituksesta ja toimivasta johdosta. Annettu aikataulu on kunnan taloussuunnitelman kannalta ehdottoman sitova, tämän jälkeen tehdyt esitykset eivät ehdi mukaan kunnanhallituksen käsittelyyn. Esitykset toimitetaan ensisijaisesti sähköpostin liitetiedostoina.

Talusojohtaja valmistelee tytäryhtiöille yhtenäisen täyttöpohjan, jonka hän välittää tytäryhtiöiden valvontahenkilöille ja yhtiön johdolle.

3 LÄHTÖKOHTATIEDOT

Vuoden 2025 talousarviokehys on niukasti ylijäämäinen. Yleisesti kuntatalouden tilanne on heikentynyt vuodesta 2024 lähtien. Tulojen ja menojen epätasapaino syvenee lähivuosina erityisesti kasvavien kustannusten, investointipaineiden ja sote-uudistukseen liittyvien valtionosuuksiin tehtyjen leikkausten takia. Kunta-alan palkkaratkaisu päättyy vuoteen 2025 mennessä. Uudella palkkaratkaisulla on suuri merkitys kustannuskehitykseen.

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukauden taloussuunnitelman yhteydessä, päätetään yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla kattamaton alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Toimielinten tulee omissa talousarvioesityksissään ottaa kantaa koko taloussuunnittelukaudelle eli käyttötalouden osalta vuosille 2025–2027 ja investointien osalta vuosille 2025–2029.

Kunta, ulkoiset

PAINELASKELMAKEHIKKO (1000€)	RAAMI 2025	TS 2026	TS 2027
Tuloslaskelmakehikko			
Toimintatuotot	18 307	17 011	17 095
Toimintakulut	-95 374	-97 721	-100 134
Valmistus omaan käyttöön	174	174	174
Toimintakate	-76 891	-80 536	-82 865
Verotulot	71 886	75 405	79 698
Valtionosuudet	18 077	18 646	15 436
Verorahoitus yhteensä (verot + vos)	89 963	94 051	95 134
Rahoitustuotot ja kulut, netto	-770	-721	-875
Vuosikate	12 304	12 795	11 393
Poistot	12 180	14 532	14 723
Tilikauden tulos	124	-1 737	-3 330
Rahoituslaskelmakehikko	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan rahavirta	11 804	12 295	10 893
Investointien rahavirta	20 746	25 560	19 465
Rahoitusjäämä	-8 942	-13 265	-8 572
Brutorahoitustarve	18 025	23 071	19 482
Lainakannan muutos (netto)	7 226	11 045	6 711
Taseen tunnusluvut	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Kumulatiivinen ylij/alij.	34 401	34 714	33 277
Lainakanta	97 188	108 233	114 944
Lainakanta/verorahoitus	108 %	115 %	121 %
Tuloslaskelman tunnusluvut	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatuotot/toimintakulut %	19,2 %	17,4 %	17,1 %
Vuosikate/poistot %	101 %	88 %	77 %
Verorahoitus/toimintakate	117,0 %	116,8 %	114,8 %
Rahoituslaskelman tunnusluvut	TS 2025	TS 2026	TS 2027
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	26 812	9 455	2 796
Investointien tulorahoitus %	54,7 %	46,8 %	53,7 %

ULKOISET TOIMINTATUOTOT JA TOIMINTAKULUT

Toimielimet käsittelevät budjettia laatiessaan omat myynti-, maksu- ja muut tulonsa sekä tekevät niihin mahdolliset tarkastukset tulojen lisäämiseksi. Hintojen tarkistuksessa tulee ottaa huomioon palvelutuotannon suoritelmäärän muutokset ja kustannustason kasvu. Inflaation on kehityksessä arvioitu olevan vuonna 2025 2,5 %.

Toimielimien tulee tarkastaa budjettia laatiessaan omat toimintakulunsa ja pyrkiä rajoittamaan niiden kasvua kaikilla mahdollisilla keinoilla laiminlyömättä kuitenkaan määräysten (lakien/asetusten) asettamia velvollisuuksia. Tulojen ja menojen arvioinnissa on suotavaa tarkastaa kahden edellisen vuoden budjettiluvut ja verrata toteutuneisiin lukuihin sekä mahdollisiin palvelutarpeiden muutoksiin. Tulot- ja menot on arvioitava mahdollisimman realistisesti peilaten edellisiin toteumiin ja tulevan vuoden kehitykseen niin, että vältetään sekä ali- että ylibudjetointi. Eryityisesti päivitetyn kuntastrategian osalta on arvioita resurssien jakautuminen toimielimen alaisessa toiminnassa sekä kuvata strategisilla tavoitteilla ja määrärahoihin tehdyillä jaoilla, miten toiminta saadaan vastaamaan strategian tahtotilan mukaista toimintaa taloussuunnittelukaudella kunnanhallituksen antaman kehityksen puitteissa.

Taloussuunnittelukehityksessä on henkilöstökulujen osalta huomioitu kunta-alan voimassa oleva palkkatarkistus vuodelle 2025 ja sen mukaiset korotukset. Tämän lisäksi on varauduttu maltilliseen korotukseen uudelle sopimuskaudelle. Yhteensä palkankorotuksiin on varauduttu kehityksessä 3,5 %.

VIHDIN VESI

Vihdin vesihuoltolaitos toimii kirjanpidollisesti eriyttynä taseyksikkönä. Sitovina erinä vuonna 2025 ovat peruspääoman korko, joka euromääräisenä on 393 000 euroa ja ylijäämätavoite vähintään 400 000 euroa.

4 TALOUSARVIOTIETOJEN SYÖTTÄMINEN

Euromääräiset käyttötalouden ja investointien taloussuunnitelmat syötetään tietokantaan budjetointiohjelmaa käyttäen **20.6.–4.10.2024**. Tiedot tulee syöttää vuosille 2025-2027 ja investointien osalta vuosille 2025-2029. Palvelukeskukset toimittavat listan käyttöoikeuksia tarvitsevista ihmisistä talouspalvelun sähköpostiosoitteeseen sekä avattavista uusista laskentatunnisteista vuodelle 2025 (esimerkiksi uudet investointikohteet). Ohjelman käyttöopastusta saa tarvittaessa talouspalveluista.

Budjetoinnin tukena on suositeltavaa käyttää aiempien vuosien tilitasolla olevia toteumatietoja, jotka ovat saatavissa kunnan intranetistä löytyvästä TANE-ohjelmasta, UDP-raportoinnista ja Raindance seurannasta sekä Kuntamaisemasta. Budjetointia tehtäessä tulee huomioida myös tiedossa olevat toimintaan kohdistuvat muutokset vuonna 2025, kustannustason muutos sekä

mahdolliset muutokset kuntalaisille tuotettavissa palvelumäärissä. Budjetointiohjelmaan laadittava vuoden 2025 talousarvioehdotus ei saa ylittää kunnanhallituksen antamaa vuoden 2025 talousarvioraamia ulkoisen toimintakatteen osalta. Mikäli talousarvioraamista poiketaan, toimielimen on laadittava siitä kirjallinen selvitys kunnanhallitukselle talousarvioesityksessään.

LISÄTIEDOT

Lisätietoja tarvittaessa antaa talousjohtaja Jere Laine sekä talouspalveluiden talousasiantuntijat